

men icke äran, så framt icke han sjelf dömt någon ärelös genom sin orättfärdiga dom. Huru kommer det till, att, ihuru Lagen ut-sätter ärans förlust för den som förfalskar böcker, räkningar och skrifter, är likväl icke samma straff utsatt för en domare, som förer ett falskt protokoll?

Huru skall man väl kunna framleta någon princip till den proportion, som är emellan böter? För den, som anser en Riddare icke vara värdig att dertill utnämnas, äro böterne stadgade till 500 R:dr; men för ett förspildt menniskolif endast 100 R:dr. För den som talar smädligt emot Rikets Råd, eller emot Konungens dom, äro böterne 166 R:dr 32 sk. Är då ett riddare-bref af ett större värde än en Konungs dom? och hvarför är straffet så olika, då det ena eller andra obehörigt klandras?

Ofta synes det, som vore i. Domare-reglan alldeles förglömd. Den må dertöre här anföras: «Efter thet att Domaren förer Guds befallning till att dömma rätt, therfore bör honom med all makt vinnlägga sig therom, att han vet hvad rätt är. Ty såsom han icke tjänar till en predikare, som icke vet hvad i Skriftene står, och hvad grund och mening ther uti är, så tjänar han ock icke till en domare, som icke vet hvad Lagen innehåller, och hvad grund och mening ther uti är, och huru the brukas skole. Och therfore stå the farliga och göra uppenbara orätt, som skicka them ut för domare, som intet förstånd hafva. Förty huru skola the dömma rätt, som icke veta hvad rätt är? Och the som sådana oförståndiga domare utskicka, skulle befrukta sig, att the blifva visst delaktige med i the falska domar, som afsagde varda. The stå ock sjelfve farliga, och föra sig i obestånd, som taga sig Domare-Embete uppå, och kunna thet dock icke förestå.»

Ofullkomligheten i Lagar, och i synnerhet i Lagskipningen, kunna likväl ganska betydligt förekommas genom en skicklig och verksam Justitie-Kansler. Konung Gustaf III har, i sitt Tal i Ordens-Kapellet den 28 April 1785, gjort en ganska märkvärdig och sann beskrifning på detta Embete. «Det gör» (säger han) «en medborgare

högst förtjent af Fäderneslandets tacksamhet, då det rätt utföres, men som gör dess innehafvare högst brottslig, då det vanvårdas: ett embete, som beskyddar oskuld, som försvarar faderlöse, som hämmar våld, ej med svärd, med vapen, men med Lagens kraft, men med den vakande omsorg, som sammanbinder hela Samhället genom en ostörd ordning, grundad i stadgar, i beskrifna föreskrifter, otryggliga som rättvisan, understödde af henne. Att beständigt vaka öfver Lagens helgd, öfver dem som äro satte att den skipa: att på en gång styrka Kronans och beskydda Folkets rätt, utan att försvaga den förra eller kränka den sednare: att rätt veta skilja gamla missbruk, nödige att afskaffa, från dem, hvilkas afskaffande skulle leda till större oordning eller till allmänna rons störande: att brukka Lagens stränghet, då den är nödvändig, för att hindra större olyckor: att mildra den, då högsta rätten kunde blifva högsta hårdhet; med ett ord: att på en gång sammanbinda lagars obrottsliga helgd med den grannlagenhet, som fordras att bibehålla lugn och säkerhet i enskilda samhället. Till ett sådant Embete fordras styrka i själen, ömhet i hjertat och renhet i uppsätet.

Om Straff. (Insändt)

Alla i vår Lag stadgade penningböter äro utan proportion. *Fängelse*, då det ålägges såsom straff, borde endast äga rum på någon kort tid, och åtminstone icke, såsom nu sker, i lättja och osnygghet. Alla arresteranter borde äga snygga fängelse-rum, och selsättas med något arbete. Men fängelse, endast på misstankar, eller på bekännelse (som det heter), är i sjelfva verket ett barbari, som gör hvarje medborgare osäker om sin frihet, så snart han äger en ovän. *Vatten och bröd*, såsom straff, är en skamfläck för våra Lagstiftare, som velat straffa genom hunger. Om straffet verkställes utan underslef af fängvaktaren, så är den brottsliges helsa för alltid förlorad, och han blir, under hela sin listid, en plåga både för sig sjelf och för andra. Men det är brottslingens lycka, att en fattig vaktkarl ofta är mer mensklig än lagstiftaren och domaren.

Spö och ris, i Allmänhetens åsyn, äro rysliga sätt att bestraffa förnuftiga varelser. Den brottslige är derigenom olycklig för hela sin lifstid: han blir förskjuten af alla: han blir på intet enda ställe antagen: honom återstår att tigga eller stjäla. Lagar och författningar äro till en stor del orsaken, att en brottsling aldrig blir annat än brottslig. Den som en gång fått spö, fortfar att stjäla, att arresteras och att ytterligare få spö, samt att uttänka nya sätt att begå nya brott; och Kronan måste bestå rum och föda åt sysslolösa människor.

Kyrkostraff ökar den brottsliges vanära än mer, och skiljer honom än längre från andra människors gemenskap, bland hvilka han blir mer otjenlig att lefva. Religionen föreslår andra sätt, huru människan skall försona sig med Gud, än sådana, som bestå i ceremonier och i blygsel för andra. Skall väl kyrkostraff vara ett sätt att inför Gud förödmjuka sig och göra sig botfärdig? Men kan väl någon verklig förödmjukelse äga rum, der tvånget, men icke fria viljan, drifver dertill?

Olikhet i straff för lika brott är en orimlighet. Man får afhugga en människas hand och fot, samt utstinga dess ögon, utan att egentligen behöfva lida, om man äger penningar att böta; men man får icke taga några kakor bröd genom inbrott, till föda åt hungriga barn, utan att afstraffas med 10 par spö. Att stjäla 40 Rdr och några tusende, straffas första gången lika.

Danska Lagen var för några år tillbaka ostridigt den bästa i Europa. Den Franska äger nu mycken fullkomlighet. De förnuftigaste af alla lagar äro likväl de Nord-Amerikanska; ty de syfta på förbättring, och den bestraffade kan, genom dem, åter bli ärlig medborgare.

J. U — n.

Är ett sundt omdöme alltid oskiljaktigt från Snillet?

var en af de frågor, som vi till besvarande framställt. Ett ibland svaren, som inkommit, hade till valspråk: *Non omnia possumus omnes*. VIRE. Förf. hade vidlyftigt utfört sitt ämne, och tillika bestyrkt sina satser med verkliga och kända exempel. Det är nog, att tills vidare blott göra ett utdrag af hans svar. «Snille och skarpt

omdöme, säger han, falla icke alltid på en och samma persons lott. Man finner ofta personer, som äga mycket snille och det lyckligaste minne, utan att därför äga ett djupt omdöme. Snillet består i allmänhet deri, att samla idéer och att skyndsamt och med ett angenämt ombyte sammanbinda dem, i hvilka man finner någon likställighet, för att deraf göra sköna tafflor, som roa och intaga inbillningen. Således kunna vi ej godkänna Svenska Akademiens definition: att *snillet består deri, att, med kall eftertänka, skapa*; ty jag tror, att en sådan skapelse blir ganska kall, och således en motsats mot snillet. Snillet måste känna *hastigt* och känna *djupt*, annars är det ej snille. Boileau säger också, i företalet till sina arbeten, att snillet och det goda sättet att skriva består mindre deri, att säga nya saker, än att ge åt de kända en angenäm vändning; och det är omöjligt för oss, som lefva i dessa sista tider, att göra några anmärkingar angående kritik, moral eller någon konst, som icke blifvit vidrörd af våra föregångare. Undersök om Horatii *Ars Poetica*, och vi skola der finna ganska få föreskrifter, om hvilka Aristoteles icke talat. Också liknar Horatius, i sin 4:de Boks 2. Ode och 27. v. sig sjelf vid ett bi, som suger socker ur utsökta blommor. Vi böra hos en författare beundra mer hans sätt att uttrycka sig och att tillämpa sina föreskrifter, än hans uppfinning. Omdömet åter består deri, att sorgfälligt skilja den ena idén från den andra, om man emellan dem finner den minsta olikhet, för att utdrika, det en likställighet eller en förvandtskap icke måtte föranlåta oss att taga den ena saken för den andra. Detta sätt att handla tillåter hvarken metaforer eller allusioner, från hvilka likväl det snillebehag härflyter, som så lifligt rör inbillningen, och som därför blir så väl emottaget af en allmänhet. Men föreningen af idéer är ej snille, om den icke på en gång roa och öfverraskar dem på hvilka den gör intryck. Därföre fordras också att idéernas likställighet, när frågan är om blott snille, ej får vara alltför påtaglig; ty då faller den för fort i ögonen och är ej öfverraskande. När frågan åter angår omdömet, bör förhållandet vara tvertom, och hvar idé måste då tydligen vara skild den ena från den andra. Till ett sundt omdöme i saker fordras erfarenhet och sakkännedom. Snillet åter kan vara blott natur. För den allmänna nyttan äro därför de snillen allragagneligast, som tillika äga sakkännedom, erfarenhet och ett godt omdöme. Äfven de största snillen äro ofta begäfvade med en för stor portion af quolibetism, hvilken ej passar, när en fråga skall bestämdt afgöras genom ett sundt omdöme och genom erfarenhet. Sjellva Cicero har nästan fullspäckt alla sina arbeten med ordspråk, och har jemväl i sina reglor för värtaligheten använt dem i öfverflöd. Emedertid är det ett slags yurm hos vissa personer, att vilja sinsemellan jemföra verkligt stora snillen med hvarandra. Denna jemförelse är likväl i visst afseende omöjlig; ty snillen välja så många olika vägar; men deras arbeten, sammanlagda, försköna hvarandra och utgöra tillsammans ett fullkomligt helt. En taffla af en stor mästare är mycket värd; men om den äger en pendant af en annan lika stor mästare, så gifva de hvarandra inbördes företräden och fördelar, som gå ända till oändlighet för den verkliga kännarens ögon. Hvardera har alltid något, som den andra icke har. Sanna snillen äro *omätliga*; ty de böra anses som *oändliga* storheter, hvilkas måttstock allmänheten ej äger.

Nästkommande Lördag utgifves sista bladet häraf.

STOCKHOLM, Tryckt hos CARL DELÉN.

N:o 95 och 96.

Trompeten

eller

Krigsförklaring emot allt ondt.

Lördagen den 8 Augusti 1812.

Nu tror jag det är bäst att vi sluta,

sade Gyllenpatriot i vårt gårdags-plenum; ty om nya Tryckfrihets-förordningen är så beskaffad, som man säger; så är hemliga meningen otvifvelaktigt, att *ingenting* bör skrivas och tryckas; och hvem vill icke göra sina höga förmän till viljes? — Kors, huru kan Bror säga det? sade gubben Honnête. Förordningen tillåter ju, nu som förr, att genom tryck kungöra allt hvad som är, eller kan blifva, föremål för mensklig kunskap. — Men, sade Gyllenpatriot, om en Förordning utkomme, som tilläte hvar och en att *äta* allt hvad med munnen kunde förtäras, men med villkor likväl, att en annan kunde förklara, huruvida munnen, efter en eller annan förtäring, skulle vidare få öppnas eller icke, samt att *ingenting* skulle få förtäras förr än den förtärande skaffat sig ett par löftesmän, som skulle ansvara, i fall den förtärande, vid uppkommande fråga om någon större eller mindre, verklig eller inbillad, öfverlastning, som vore indigeste, icke för den förtärande, utan för andra, skulle förfallolöst uteblifva: kunde väl då rättigheten att föntära kallas fri? — Jag förstår ändå icke hvad Bror menar, sade Honnête. — Nå så skall jag väl närmare förklara mina tvifvelsmål, sade Gyllenpatriot; och jag önskade

